

Corsendonk[®] bier

Paten zacht en donker

Agnus pittig en blond

Trimestrieel tijdschrift
19de jaargang
Nr. 2 juni 2001
ISSN 0779-5785

V.u.: Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

St.-Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© *CORSENDONCA* : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "Uit *Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslagillustratie : Kinderkopje. Aquarel (2000) van Gustaaf Aerts

Voorwoord

Na een uitzonderlijk nat voorjaar zet de maand mei zich zonnig in. Ook onze kring heeft dit jaar een zonnige toekomst.

De werkgroep "50 jaar parochie Zwaneven" heeft sinds december 2000 niet stil gezeten, vier maal per maand ontmoeten wij elkaar om samen het boek "*50 jaar parochie Zwaneven*" samen te stellen.

De teksten lopen goed binnen, alsook de inschrijvingen (264 boeken zijn reeds besteld). Voorintekenen kan nog tot 15 juli 2001, de kostprijs is slechts 300 BEF. Dankzij de sponsoring kan het boek tegen deze uitzonderlijke prijs worden verkocht (enkel bij voorintekening). Bestellingen kunnen gebeuren via overschrijving op rekeningnummer 001-3523147-86 t.n.v. 50 jaar parochie Zwaneven, Steenweg op Mol 161, 2360 Oud-Turnhout. Met gewenste naamvermelding.

Al de voorintekenaars zullen bij wijze van dank hun naam vereeuwigd terugvinden in het boek.

Het boek bestellen kan ook bij al onze bestuursleden.

Op zondag 11 november 2001 zal in de kerk van het Zwaneven het boek worden voorgesteld.

Dankzij het grote succes van ons boek "*De tijd van toen*" geschreven door Isidoor Mertens wordt er stevig gewerkt aan een opvolger. Het boek was op minder dan drie maanden tijd volledig uitverkocht.

Nog dit jaar zal "*De tijd van toen II*" van de persen rollen. Roger Van Mierlo en Isidoor Mertens onderhandelen over de

inhoud van het boek. Door het bijna fotografisch geheugen van Isidoor zullen vele dorpsfiguren van weleer herleven in de herinnering. Bij onze volgende uitgave van "*Corsendonca*" zal u kunnen inschrijven voor dit boek.

Tijdens deze zomer, zal er net zoals voorgaande jaren bij alle bakkers de "*fotozoektocht*" te bekomen zijn. Deze fotozoektocht is een samenwerking van de KWB centrum, KWB Oosthoven, Toerisme Oud-Turnhout en onze heemkundekring Corsendonca. Dit jaar zal deze tocht u brengen langs "*het hofke van Chantraine*" en het "*bezoekerscentrum landschap de Liereman*". Deze twee laatstgenoemde locaties zullen bijdragen aan de uitstraling van onze gemeente, zowel op educatief als op historisch vlak. Een kennismaking per fiets, even een gezellig bezoek brengen, een aanrader voor een dagje in de zomer.

Ons boek "*Kuierend langs de Oud-Turnhoutse hoevens*" heeft een vervolg. Toerisme Oud-Turnhout en de Landelijke Gilde hebben voor u een "*hoevenroute*" samengesteld. Een boeiende fietstocht leidt u langs heel wat hoevens en boerderijen in onze gemeente. De historische teksten van onze medewerker Marc Berrens zijn opgenomen in deze routebeschrijving. De fietsroute is te bekomen in het Hofke van Chaintraine. Op een mooie ochtend, met de nevel over het land, de geur van het hooi, het gezang van de vogels, fietsen over Oud-Turnhoutse wegen, weg van alle drukte, verscholen tussen het groen, zeker doen deze zomer.

"*Zomer op het dorpsplein*" op de zomerdagen wordt er een gevarieerd (openlucht)programma van muziek, zang en theater

voor elke leeftijd aangeboden. Dit op de zaterdagen 23 juni – 11 augustus en 15 september. Een dorpsfeest met een natje en een droogje, elkaar ontmoeten in een ontspannen sfeer. Samen genieten van onze streekbieren en gerechten. De Kelten, waar we allen van afstammen deden het reeds vele eeuwen voor ons, anno 2001 ook in uw dorp, zorg dat je erbij bent.

Oud-Turnhout heeft tal van verenigingen en initiatieven die allen onze steun verdienen. Straks zullen vele onder u reizen naar een verre bestemming, een ander land, een andere streek, dit met een kostenplaatje van vele uren arbeid. Oud-Turnhout een dorpje in de Kempen, met zijn landelijk leven en zijn mooie natuur, zijn historische gebouwen, u zomaar aangeboden voor niets, Oud-Turnhout waar we ons allen *thuis* kunnen voelen en nergens klinkt het klokje ... zoals thuis, Oud-Turnhout uw dorp, een dorp als geen ander.

Jan Sels
voorzitter

Henri Van Gorp (alias Toontje van Schele Peer)
 °Turnhout 9 juli 1882 † Arendonk 9 april 1972
 en zijn vrouw Maria Peeters

°Oud-Turnhout 3 augustus 1883 † Oud-Turnhout 12 augustus 1957

Mensen van bij ons

Henricus Van Gorp
 (alias Toontje Van Schele Peer)

°Turnhout 9 juli 1882 - †Oud-Turnhout 9 april 1972

“ ‘k Heb nooit ne mens kwaad gedaan! ”. Zegde hij. En als ge dan in zijn glinsterende en goedhartige ogen keekt, wist ge dat het niet gelogen was.

In de boeken van de burgerijkestand staat hij ingeschreven als Henricus Van Gorp, geboren te Turnhout op 9 juli 1882, zoon van Petrus Leonardus Van Gorp en Maria Isabella Michielsens. Maar als ge destijds aan de mensen gevraagd zou hebben naar deze Henricus Van Gorp, zouden er vele in Oud-Turnhout geweest zijn die u dan schouderophalend zouden gezegd hebben, dat ze die mens niet kenden, dat ze daar nog nooit van gehoord hadden. Maar had ge daarentegen naar Toontje Van Schele Peer gevraagd, dan wist iedereen over wie ge het had. En dan zouden ze u in ‘t lang en in ‘t breed hebben kunnen vertellen, waar hij woonde en wat hij deed, en wat voor iemand dat was. Want Toontje Van Schele Peer, ziet ge, was in gans het dorp, en ook ver daarbuiten gekend.

Hoe hij aan die naam geraakt is, weet niemand te vertellen en hijzelf wist dat evenmin. Hij kreeg die naam om een of andere reden toen hij nog een pagadder was, en men is hem zo blijven noemen.

Zijn vader die bakker was in Turnhout, had het anders met hem niet onder de markt. Aan leren had hij een broertje dood en zo gebeurde het dat zijn vader hem meer dan eens op een kruiwagen moest binden, om hem zo naar de school te voeren. Maar lui was hij niet, en om te werken voelde hij zich ook niet te goed. Want werklust heeft hij steeds gehad. Vanaf zijn zevende jaar hielp hij reeds zijn vader in de bakkerij. Ondertussen was hij steeds opzoek naar nieuwe uitdagingen, en kleuterde hij reeds volop. De handelsgeest en de vindingrijke dingen zaten er al vroeg in. Zo timmerde hij, met enkele gekruiste balken op een paal, zijn eerste paardenmolen in elkaar toen hij pas negen jaar

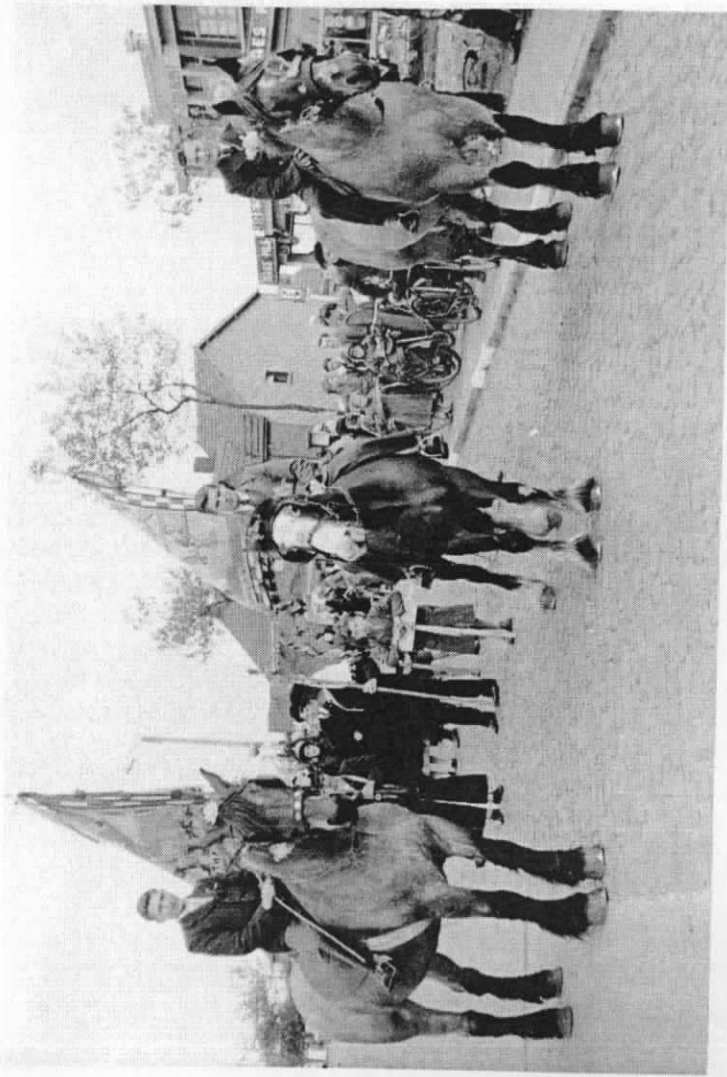
21 mei 1955. Toontje en Mit vierden hun gouden huwelijksjubileum.

was. Om materiaal bij elkaar te krijgen plunderde hij de vuilnisbakken, en zo geraakte hij aan zijn gerief. De hof van zijn vader werd een speeltuin. De ingangspoort was een gat in de haag en de kinderen uit de buurt kwamen naar Toontje zijn paardenmolen. Voor een halve cent mochten zij op de paardenmolen. Hijzelf zorgde met zijn harmonica voor de muziek, en het draaien mocht zolang duren als hij speelde.

Toen hij twaalfjaar was, werd hij suikergoedbakker. Maar dat was een stiel die hem eigenlijk niet zo goed lag. Wat later wilde hij een flinke duit bijverdienen en hij was daar niet te lui voor. Na zijn werkuren vertrok hij 's nachts met kippen en konijnen op de hondenkarr te voet van Turnhout naar Antwerpen en hij moest dan goed oppassen om tijdens de terugweg langs de verlaten wegen niet te worden uitgeschud want dat kwam in die tijd nogal eens voor.

In 1905 leerde hij zijn Mit kennen. Hij haalde haar van achter haar kantkussen vandaan en trouwde er mee. Toen zijn ze in Oud-Turnhout komen wonen. En al hadden ze allebei juist geteld 6 frank, tocht wist Toontje die schat van een Mit in te palmen en hun gans fortuintje werd die zelfde avond nog opgetrakteerd! Die eerste week zijn ze dan maar bij vader Van Gorp gaan eten tot het eerste loon binnen was.

De eerste jaren bleef Toontje nog het beroep van bakker en poelier uitoefenen. Hij voerde brood uit van Arendonk tot in Vosselaar. Maar toen hij op zekere dag in de bossen van Vosselaar op het einde van zijn broodtoer eens werd overvallen, gaf hij er de brui aan. Hij werd toen foorreiziger. Hij timmerde een kraam in mekaar en verkocht snoep en speelgoed. Maar daarbij bleef het niet want spoedig volgden paardenmolens, schommels, woonwagens en nog vele andere tuigen, genoeg om een heel kermisplein te vullen. Samen met zijn zonen sloeg hij alles zelf in mekaar. Dat kleuteren dat hij steeds zo graag gedaan had, kwam hem hier meer dan ruimschoots van pas. "Geef aan Toontje een zeepkist, een oude emmer en een fles benzine en voor het avond is, maakt hij daar een auto van", hoorde hij eens iemand zeggen.

Twee dagen duurde het feest op Toontjes gouden jubileum. Een machtige stoet trok door de straten en 's avonds was er een groot vuurwerk.

In de begin periode hebben ze het wel hard gehad, maar ze waren er tegen opgewassen. Het is zelfs gebeurd dat toen Mit in de woonwagen het leven geschonken had aan een flinke zoon, zij 's avonds terug in haar suikergoedkraam zat. Maar ondanks al dat hard werken heeft Toontje er altijd de leute er in gehouden. Voor zijn foorwinkel maakte hij zelf reclame: zo verfde hij eens zijn honden grasgroen en trok er mee door de straten, terwijl hij met zijn forse stem liedjes zong, die hij met zijn trekzak begeleidde. 't Was er een plezant huishouden. De deur stond altijd open en iedereen was er welkom. Maar als ge bij Toontje op bezoek ging, moest ge wel tegen een stootje kunnen, want regelmatig kon je daar aan een van zijn fratsen verwachten. Als er iets was dat hij niet graag had, maakte hij dat u al wel eens met een frats duidelijk. Zo gebeurde het ook met enkele van zijn buurters. Die hadden er namelijk de gewoonte van gemaakt hun kousenvoeten onder op de Leuvense stoof te zetten om zo hun voeten te verwarmen, iets wat hij blijkbaar niet graag had. En toen ze dat bij de volgende gelegenheid weer deden trokken zij hun voeten als een bliksem weer terug. Toontje had er elektrische stroom opgezet! Hij heeft altijd van netheid gehouden, en zo moesten de bezoekers hun klompen op de woonwagentrap achterlaten. Wanneer ze het dan afstapten gebeurde het wel eens dat hun klompen vastgenageld zaten aan de trap. Toen één van de kennissen een afspraak had gemaakt met een meisje, verkleedde een van zijn zonen zich in een vrouw en begaf zich met roethanden naar de afgesproken plaats, waar de rest van het Toontjesvolk in een gracht zaten te gieren om het verloop van de ontmoeting.

Zo ging het leven zijn gang. Hij kon daar over praten en blijven praten. Over hoe hij succes oogstte met zijn afgerichte honden in het foorcircus, hoe in Schoonbroek de meester de kinderen bij Toontje moest komen zoeken toen hij hen "Te Lourdes op de Bergen" aanleerde, hoe hij op de foor te Kasterlee heel gerust zijn kraam kon laten staan zonder dat er bij de avondafrekening één cent ontbrak. Hij zat volgepropt met herinneringen en hij beleefde er nog steeds deugd aan.

Augustus 1957. Mit Peeters, Toontjes vrouw wordt ten grave gedragen. Op de foto de aankomst bij de Sint-Bavokerk met op de achtergrond de café-boerderij van 'den Bax'.

Een heel dozijn kinderen hebben ze gekregen, en deze die in leven zijn gebleven hebben bijna allen de kost verdient op de foren. Zonder Toontjesvolk was er geen kermis volledig.

Toen hij op 21 mei 1955 samen met zijn Mit zijn gouden huwelijksjubileum vierden, is het twee dagen feest geweest. Het ganse dorp stond toen in rep en roer. Een machtige stoet trok toen door het dorp en 's avonds werd er een groot vuurwerk afgeschoten. Op 12 augustus 1957 heeft hij zijn Mit moeten afgeven. "Veel te vroeg", zegde hij dan, want hij hield veel van haar. Van toen af zat hij alleen in zijn huis aan de brede bocht van de betonweg naar Mol. Maar toch verveelde hij zich niet. Hij had er een volledig werkhuys, hij smeedde, lastte en hamerde aan een nieuwe woonwagen of hersteld het foormateriaal van zijn kinderen. Hij kende de achtereenvolgende staanplaatsen van zijn kinderen, en zo bewees hij hen nog vele goede diensten. Tussendoor bewerkte hij een lap grond en liep hij al eens in "De Zweep" binnen om samen met goede vrienden een goede pint te drinken, want vrienden heeft Toontje altijd gehad. Voor zijn boterhammeke zorgde hij zelf. 's Middags schepte zijn dochter voor hem op. Ze hield ook zijn huis proper en verzorgde zijn wasgoed.

Toontje was een man die altijd voor iedereen klaar stond. Toen de haan op de toren van de nieuwe kerk van zijn parochie niet wilde draaien, zorgde hij ervoor dat het klaar kwam. En als een automobilist die in zijn buurt panne kreeg werd dikwijls door hem geholpen.

"Ik heb nooit ne mens kwaad gedaan!" zegde hij. Wel Toontje, wij geloven u. Hoe menigmaal hebt ge niet onze kinderharten met vreugde overladen. Al die kinderen van toen zijn nu zelf volwassen mensen, en vele van hen zijn nu zelfs grootouders. En als ze nu aan hun kinderen en kleinkinderen vertellen over de kermis van hun tijd, dan hebben ze het over de paardenmolen, de stuur de rups de suikerkraam van Toontje Van Schele Peer.

Roger Van Mierlo

Foto's J. Goremans - M. Van Gorp

Bronnen: De krant "Het Volk" 20 april 1960

De gemeenteraad 100 jaar geleden

Op de raadszitting van **1 april 1901** wordt de tramlijn van Turnhout naar Poppel opnieuw ter sprake gebracht. Op vraag van de maatschappij der buurtspoorwegen zal Oud-Turnhout dan toch mee de kosten dragen voor de voorstudie, de aanleg en de exploitatie van de spoorlijn. Men stelt als limiet van tussenkomst in de studiekosten een bedrag van 50 fr.

Verder keurt de gemeenteraad de rekeningen van de kerkfabrieken en de gemeentebelastingen voor het jaar 1901 goed.

Op **15 mei 1901** staat de buurtspoorweglijn Turnhout-Poppel nogmaals op de agenda.

De arrondissementscommissaris stelt dat Ravels, Weelde en Poppel een billijke bijdrage leveren voor de aanleg en vraagt dat Oud-Turnhout 5000 fr. zou bijdragen. Ondanks het geringe belang van deze tramlijn voor de gemeente Oud-Turnhout wil de raad toch "in billijke mate medewerken tot de vooruitgang van de kempen in 't algemeen" en besluit een aandeel van 2000 fr. te leveren.

Mits enkele opmerkingen keurt de raad de begroting van de godshuizen en het weldadigheidsbureel goed.

Tot slot benoemt de raad in geheime stemming de heer Gustaaf F.P.J.B. Boogaerds tot "dwangbeveldrager" van de gemeente.

Hugo Miguet

Oud-Turnhout in de kijker

Een reportage uit de krant van dinsdag 2 december 1997

Jan Van den Akkerveken al vanaf zijn veertiende boer met paard en kar

Een grote pan vol braadworsten op het fornuis, een pompsteen in de keuken, een Leuvense stoof in de voorste kamer, foto's van het Belgische trekpaard aan de muur en de woonkamer en keuken geplaveid met rode stenen tegels van meer dan tachtig jaar oud. Wie de boerderij van Jan Van den Akkerveken⁽¹⁾ aan de Dijkzijde in Oud-Turnhout binnenstapt, krijgt de indruk dat de tijd er al enkele decennia stil staat. Al vanaf zijn veertiende is Jan boer met paard en kar. Een folkloristisch figuur? "noem me zoals je wilt. Het maakt me niets uit." zegt Jan.

Ik deed Jeanne niet graag weg

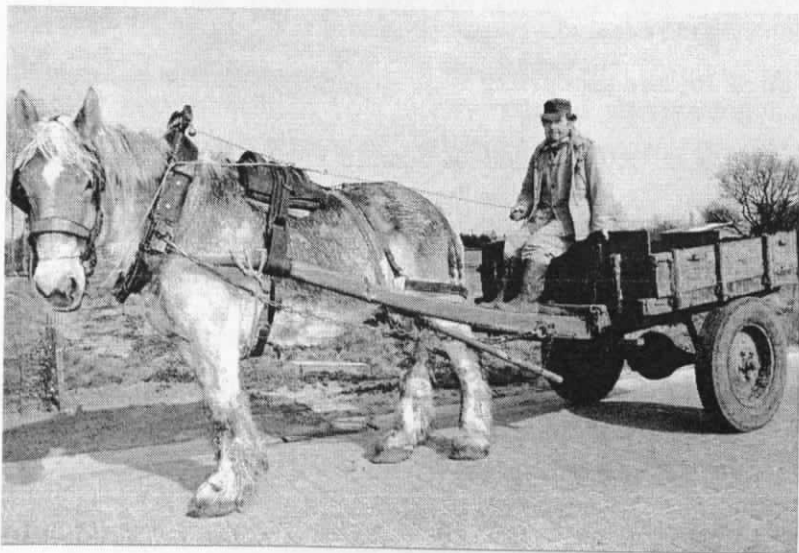
"Met pijn in het hart heb ik Jeanne vorig jaar in oktober weggedaan. Ik hield van haar. Maar het beest had een kankerkop. Als het moest kauwen, verging het van de pijn. Uiteindelijk heb ik haar naar het slachthuis gebracht en heb ik er nog wat geld voor gekregen. Alleen de kop was slecht. De rest was goed genoeg om op te eten."

Twee jaar eerder had Jan Jeanne in huis gehaald. "Mijn vorig paard had last van zonnebrand en ging af en toe wild tekeer. Vader, je gaat nog verongelukken als je dat beest niet wegdoet,

⁽¹⁾ Van Den Akkerveken Joannes Cornelius °16 januari 1932. Gehuwd met Vanhoof Maria Theresia °28 februari 1934

De hoeve van Jan Van den Akkerveken. Gebouwd in 1914.

Jan met "Jeanne" zijn trouwe vriend en werkmakker.

waarschuwden mijn zonen”, vertelt Jan. “Jeanne was een droompaard. Het was de hele dag vooruit, vooruit, vooruit. Het was een lust voor het oog als ze in de hooimachine stond.”

Wit zand

Jeanne was het beste trekpaard dat Jan sinds zijn veertiende in handen kreeg. Hij was stapel van haar. Meer dan van zijn vrouw Maria? Neen, dat niet. Maar ik deed haar niet graag weg. In augustus van 1996 ben ik er zelfs meer naar een dierenkliniek in Begijnendijk geweest. Jeanne werd er onderzocht zoals een mens. Langs alle kanten werden er foto's genomen van haar kop. 't Is hopeloos. 't Is kanker, zeiden de artsen.”

In 1958, het jaar dat hij trouwde, nam Jan de boerderij aan de Dijkzijde nr. 7 over van zijn nonkel Frans. De boerderij dateert van 1914. Aan het interieur is sindsdien amper iets veranderd. Tot voor vijftien jaar strooiden Jan en Maria wekelijks wit zand over de rode stenen vloer.

“Dat wit zand werd gestrooid om de vloer te reinigen en om probleemloos met vuile schoenen binnen te kunnen lopen. Elke boer deed dat vroeger. Mijn tante maakte zelfs versieringen in het zand”, zegt Jan. “Ik herinner me nog goed dat Peerke Willems met een stootwagen van deur tot deur met zand leurde. De man woonde bij ons in de straat. Het zand kwam vanuit Mol en werd met de tram op de wissel afgezet. Het moet vijftig jaar geleden zijn geweest.”

De antieke vloer is goud waard. “Enkele jaren geleden kreeg ik een Hollander over de vloer. Hij wou de vloer koste wat kost hebben. In ruil mocht ik de duurste tegels gaan kiezen. Voor mij geen probleem, maar de huisbaas zag het anders. De vloer mocht er niet uit.”

Eeuwen lang hebben onze boeren het land met veel handarbeid bewerkt. Het mestafladen en breken met de hand behoort thans tot de folklore. Nu gebeurt alles machinaal.

Een grote boer is Jan nooit geweest. Nu heeft hij nog een stier en twintig mestkalveren.

“In Oud-Turnhout kwam er eens een stadsmens, die zich moest bezig houden met de inventarisatie van de beesten. Ik heb toen de man het verschil tussen een vaars en een koe uitgelegd. Een vaars is een meisje, een koe is een moeder, zei ik hem.”

Jan heeft altijd zijn streng getrokken met paard en kar.

Nooit naar het landbouwsalon in Brussel geweest?

“Een keer. Het deed me niets. Ik kon die machines toch niet gebruiken. Een traktor met de verschillende machines kosten stukken van mensen. En wat als er iets kapot is?”

Als Jan nu een boerenknol nodig heeft, gaat hij te raden bij zijn broer Ferdinand die enkele huizen verderop woont. “Ik denk dat mijn broer de laatste landbouwer in het dorp is, die zich behelpt met paard en kar. Sybille is geen slecht paard, maar ze kan in de verste verten niet tippen aan Jeanne. Als ze weet dat ze moet werken, moet je soms enkele toertjes achter haar aanhollen in de weide vooraleer je ze te pakken hebt.”

De notarisziekte

Van een liefhebber van het Brabants trekpaard mag je verwachten dat hij om de haverklap een stevige Palm achteroverdrukt. Maar om te zwelgen ben je bij Jan Van den Akkerveken aan het verkeerde adres. De man heeft 't pootje of de notarisziekte.

“In 1989 zat ik te vodden met een te hoge bloeddruk”, vertelt Jan. “Bovendien had ik een opgezwollen grote teen. Ik zag af van de pijn. De dokter vertelde me dat ik 't pootje had. Als je veel bier of wijn drinkt, kun je er last van krijgen. Wat bij mij de oorzaak was, is een raadsel.”

Achter deze thans ouderwetse ploeg hebben onze landbouwers heel wat kilometers afgelegd.

Na het mestbreken kunnen Jan en Jeanne het land omploegen.

Volgens Jan is de zwelling in de volksmond ook bekend als de notarisziekte.

“Notarissen zitten soms dagenlang op een koopdag. Af en toe drinken ze een stevige borrel. Een notaris is dan ook kwetsbaar voor ’t pootje.”

Naar het feest van de 65-jarige, op 15 november 1997 is Jan niet geweest. “Als je met een bende bijeenzit en je mag zelf niet drinken, is de lol er snel af”, zegt hij.

Geen dood varken op de BRT

Gewoon jezelf zijn en toch de media halen. Het is niet iedereen gegeven. Zestien jaar geleden kreeg Jan al een ploeg van het BRT-programma “Dit leuke land” over de vloer.

De reportage ging over oude gebruiken. Jan, zijn familie en zijn kennissen, lieten zich gewillig filmen rond de leuvense stoof en bij het uitwassen van de melkkitten.

“De dag dat de cameraploeg langskwam”, vertelt Jan, “zouden we ook een varken slachten. Van de BRT-directie kreeg het team geen toelating de slachting te filmen. Zij wilde de kinderen die naar het programma keken niet shockeren.”

Jan werd met zijn paard ook uitgebreid gefotografeerd bij het honderdjarig bestaan van de boerenbond.

“Ze hebben me al zo dikwijls getrokken”, zegt hij. “Enkele jaren geleden reed ik met een kar mest door de straat. Een Hollander vroeg of ik wilde poseren voor een kiekje. Je bent een uitstervend ras, zegde hij tegen mij. Als ik dit binnen tien jaar aan de kleinkinderen vertel, geloven ze me niet meer.”

Ivo Meulemans

Gustaaf Aerts, lokaal archeoloog, Schilder en Graficus. Hier tijdens een onderzoek van sporen van een oude bebouwing aan de steenweg op Turnhout tijdens de lente van 2000.

Foto Frans Van der Steen

1) Aerts Gustaaf Aarschot ° 12 oktober 1938 gehuwd met Van Mechelen Irene Maria ° 24 augustus 1940.

Voor werken van Gustaaf Aerts, zie ook:

- Gustaaf Aerts, Prehistorische kunst te Weelde, Corsendonca Oud-Turnhout, 1982, 4 blz.
- Oud-Turnhout en zijn verleden I, Corsendonca, Oud-Turnhout 1983, 172 blz.
- Oud-Turnhout en zijn verleden 2, Corsendonca, Oud-Turnhout, 1985, 162 blz.

In het ledentijdschrift Corsendonca - nr 3, 1988, - nr 3, 1990, - nr 2, 1994, - nr 4, 1995, - nr 1, 1996, - nr 4, 1997, - nr 4, 2000.

Kinderkopje, aquarel van G. Aerts (2000) (1)

Kinderkopje, aquarel van G. Aerts (2000)

Kinderkopje, aquarel van G. Aerts (2000)

Moem heeft een meisje gevangen.

Vrolijk rinkelen de koperen staafjes boven aan de winkel deur. Ze keken er nog naar, de drie jongens, met open mond en een glans van stille pret in hun ogen. Het waren zulke mooie staafjes, zeven aan een ring en blinkend opgepoetst. De hele winkel spiegelde er zich in en ze hangen nog steeds niet stil.

“Wat zal het zijn, jongens?”

Zo piepte de winkelbaas. Hij had een stem als een mus. Jan Tieleman, dikke Tieleman en bakker Tieleman, zoveel namen had hij.

Zij waren de jongens van Drieken: Jaan van Drieken, Sooi van Drieken en Neelken van Drieken. Hun vader was Drieken zelf en hij is maar een kleine boer van de Hoogt, waar het overal bar slechte grond was.

De jongens verschilden een jaar in leeftijd en een hoofd in grootte. Ze hadden eender blond haar en alle drie het wipneusje van hun moeder. Die heette Toke van Drieken.

De drie jongens stonden nu tegen de winkeltoog geplakt. Jaan kwam er met zijn hele hoofd bovenuit, Sooi kon zijn neus net op de rand haken. Want achter de toogbank, waar Tieleman het stond te bezien, was het houten rek, van de ene muur naar de andere, waarop de ronde, bruin gekorste broden stonden. Kermisbroden voor arme mensen als die van de Hoogt. Daar aten ze zwart brood van eigengewonnen koren en de vaders bakten het zelf. Ze moesten er helemaal voor in de trog en met de blote voeten trappen en trappen maar, zo zwaar en vast koekte het deeg ineen.

Tieleman verkocht alleen wittebroden want in het dorp waren er mensen, zó rijk, dat ze alle dagen wittebrood eten. Daar stonden ze in het rek, wel tien zulke broden, wel twintig, heel veel.

Neelken had zover nog niet leren tellen. Ze keken er steeds naar en gretig snuiven ze de warme, zoete geur.

“Een koek,” zegde Jaan.

Zo heetten zij een wittebrood. Jaan legde vaders rood en wit gestreepte zakdoek op de toonbank. De centen zaten er in geknoopt.

“Groot of half?” Wilde Tieleman weten.

Voor zo’n dikke baas heeft hij een belachelijk dun stemmetje. De jongens van school plagen hem er dikwijls om: “Piep-Tieleman-piep!”

Jaan gebaart met zijn kin naar de zakdoek. Aan de centen kan de bakker het weten.

Terwijl zijn dikke vingers peuteren aan de knoop, kijkt Tieleman naar de jongens, met spleetjes van ogen in zijn dikke poppenkop.

“Van de Hoogt, is ‘t niet?”

Jaan knikt.

“En hoe heet jullie vader?”

Jaan zwijgt.

“Drieken,” zegt Sooi.

Jaan schopt hem tegen het been. Thuis werd hen immers de les gespeld: door niemand laten uithoren.

De knoop is los.

“‘t Zal een grote zijn.”

Dat wisten de jongens ook.

Tieleman reikt naar de plank met de grootste broden en neemt er een van, zonder te kijken, het eerste het beste zo maar. Aan één kant zit er een zwarte veeg op van de houtskool, ziet Jaan, en daar is een deuk in ook. Zo dat wel mogen van thuis.

“In de zakdoek,” zegt Sooi.

Die had beter weer gezwegen. Nu kan Jaan niets meer zeggen

van die deuk en die veeg, de zakdoek is er al om. De vier hoeken er van knoopt Tieleman samen.

“Dat ge ‘t met smaak moogt opeten.

Dat wenst hij iedereen. En dan tast hij met zijn grote hand in de blikken trommel naast hem.

“Schoon delen samen.”

Met één greep graait Jaan de mopjes weg en stopt ze in zijn broekzak. Hij neemt het brood onder zijn arm en dan gaan ze. Sooi is de eerste bij de deur. En dan kijken ze weer hoe hel en vrolijk de staafjes daarboven aan ‘t klingelen gaan.

Buiten blijven Sooi en Neelken staan, hun ogen piet op de broekzak van de oudste gericht. Sooi moet het brood even vasthouden. Jaan diept de bruine mopjes op. ‘t Zijn letters allemaal en de eerste van hun naam is er bij. Die mogen ze hebben. De andere zijn voor de twee zusjes en het broertje thuis, Marieke en Wiske en Jan. Jan-spek-in-de-pan, zo noemen ze hem. Die kruipt nog over de vloer, op zijn ene beentje zo. Daar zit elke avond een korst vuil op en het zal er nog krom van groeien, zegt Toke van Drieken. Maar ze hebben dat allemaal gedaan toen ze klein waren en er toch geen kromme benen van gehouden.

De dorpsstraat ligt helemaal verlaten. Maar aan ‘t eind, ginder bij de driesprong, staan ze te wachten, al die naar de Hoogt moeten. Dat zijn Hein van Zwarte Jan en Lies van Bunt met haar broer Feel, die scheel kijkt met allebei zijn ogen. Verder nog Nel en Tres van Klotter en Susken van Hummeljaan. Ze weten het van die van Drieken, dat ze naar de bakker gingen om een koek en ze kijken verstolen naar het pak onder Jaan zijn arm. Ze zijn jaloers, dat is goed aan hen te zien. Ze zegen niets.

Zo gaan ze naar de Hoogt, de Driekens voorop, langs de lage weg met de vele plassen. Het heeft hard geregend toen ze nog in de school waren. 't Werd er zo donker bij dat ze de letters op het bord niet meer konden zien.

Tot op de Hoogt zijn er nu geen huizen meer. Er is alleen de hei, grauw en dor, met nog een klad vuile sneeuw in de laagten hier en daar. Enkele dagen geleden was het nog volop winter met dikke sneeuw overal. Toen gleden ze over de gladde wegeltjes naar de school. Dat ging vlug en prettig en ze kregen het er lekker warm bij. Ze moeten goed uitkijken want die plassen zijn verraderlijk diep soms. Ze kunnen er maar juist langs op vele plaatsen. Die weg is de slechtste van al de wegen van het dorp en men doet er nooit iets aan. 't Is de weg naar de Hoogt maar, waar geen verstandig mens wonen wil omdat het er zulk bar slechte grond is.

Zo vorderen de schoolgangers naar huis toe. Met die vele plassen doen zij er lange tijd over vandaag. Tot de weg over die hoge heibult gaat. Vandaar zien ze de Hoogt: zeven hoevekens, laag gedoken aan weerskanten van de diepe slijkstraat, met voor elk huis een rijtje platgesnoeide linde. Uit elk van de zeven schouwen stijgt, loom en wit tegen de buitenlucht, de rook van de houtvuren. Het al bijeen een klad grauwe armoe.

Kantetil in 't eerste, dan Klotter, Drieken, Bunt, Zwarte Jan, Bottenhaak en Hummeljaan, zo wonen daar de zeven boeren van de Hoogt.

Hummeljaan voorbij, en al een eindeken in het bos, staat er nog een hut: vier lemen muurkens en een strooien dak. Jannekoob woont daar, helemaal alleen. Van de winter is hij negentig geworden en hij is de oudste mens van het dorp. Jannekoob heeft een bult, hij loopt erg krom en hij heeft zulke lange armen, dat hij zich niet eens hoeft te bukken om iets op

te rapen van de grond. Toch wordt er nooit om Jannekoob gelachen. Die dat zou durven, blijft beter zijn hele leven van de Hoogt weg. Want daar hebben ze veel respect voor de oude man, al is hij dan nog ze lelijk en zo vies. Tot ver in de omtrek staat Jannekoob bekend als iemand die vele kwalen kan genezen, zowel bij de mensen als bij de dieren. Hij heeft daarvoor zalfkens en drankjes, waarvan hij alleen weet hoe ze moeten gekookt en gebrouwen worden. En dat niet alleen. Laat ergens de kwade hand zijn, of heksen en hun soort aan 't spoken gaan, dan is er maar één die daar raad voor weet, en dat is die eigenste Jannekoob van de Hoogt weer. Van uren ver komen ze hem daarvoor vinden. Dan gaat hij mee, met zijn Zwart Boeksken. Dat staat vol met allerhande bezweringen en spreuken waartegen geen heks, zelfs de duivel niet, is opgewassen. Neen, de mensen die Jannekoob kenen, laten hem stilletjes betijen, leggen hem nooit iets in de weg.

Kantetil, staat de schoolbengels op te wachten. Die jongens van Drieken moet ze hebben.

"Sooi en Neelken hier blijven," zegt ze en zij heeft ze al bij de arm. Marieke, Wiske en Jan zijn al bij haar in huis. Ze zitten bij het venster en ze duwen hun neuzen plat tegen de ruit. Ze schijnen het heel prettig te vinden daar bij Kantetil te mogen zijn.

"En gij, voort maar!" Krijgt Jaan te horen.

Drieken wacht op hem in het achterhuis. Verder mag Jaan vandaag niet komen. Zijn eten staat op het wankele tafeltje, bij het mozevenster. Het zijn vier roggesneden en een bak zwarte koffie.

"Eten maar," zegt Drieken. "Dan de koeien droog strooien. En de ketel stoken ook. Ik moet bij moeder zijn."

"Is Moem ziek dan?"

“Een beetje zo, ja... Eten maar.”

‘t Zijn vier sneden nu. Gisteren en de vorige dagen waren het er maar drie. En nu is er boter op. De laatste tijd werden ze met smout besmeerd of Moem plette er een gekookte aardappel tussen.

Drieken blijft daar staan, met zijn rug tegen de deur, te kijken maar hoe Jaan te eten zit. Die deur blijft niet goed op de klink. Jaan hoort spreken in huis. Hij herkent de harde stem van Mettewie. Die praat immers zo hard omdat ze bijna helemaal doof is.

Zou het dan toch waar zijn van Moem? Want Mettewie, zij is het die overal de nieuwe kindekens brengt.

“Voort, jong, eten maar.”

Even later is Jaan bezig in de stal. De vier koeien staan er hoog op de mest. En malen gezapig hun avondvoer, ‘t zijn schonkige beesten met kortsten vuil op de flanken. Bontelies is de lelijkste, met haar buik als een trommel zo dik. Bontelies moet een kalf krijgen. Ze is bijna uitgeteld, acht streepjes staan er al op de balk boven haar kop.

“Hop, Bontelies.”

Jaan duwt haar wat uit de weg, schept met de vork de mest van tussen haar poten en schiet hem naar de andere kant van de stal. Het wordt daar een hele berg. Maar de ene of de andere dag, eens de vorst uit de grond, gaat Drieken mest rijden.

Met Belle, de Rooie en Wittekop is Jaan niet zo mals.

“Hop, de-djie”

Net zoals Drieken de beesten steeds toeschreeuwt. Dan voert Jaan de kruiwagen naar de strooiselhoop buiten de stal, een mengsel van heidekruid, bladeren en dennennaalden. Daar zit genoeg voor tot het weer zomer gaat worden. Ze hebben er met hun allen aan geholpen om het bijeen te garen. Jaan tast de

kruiwagen vol, van voor af aan beginnend, zoals hij dat Drieken weet doen. Hij rijdt er mee de stal in, hardt porrend over de zompige mestvloer. Hij grijpt de mestvork, steekt haar terug in de mest en grijpt haar weer nadat hij eerst in de handen heeft gespuwd. Want dat doet Drieken ook zo. Dan spreidt hij het strooisel onder de beesten het beste onder Bontelies. En Jaan kijkt nog eens de rij koeien langs. Zo, dat heeft hij goed gedaan, Drieken mag er naar komen kijken.

Het begint al te schemeren in de stal. Door het viziergat, in de muur tussen de stal en huis, schijnt een bleekrood licht. Drieken heeft de petroleumlamp aangestoken. Dat gebeurde van de hele winter niet. Ze hadden genoeg licht aan het haardvuur en ze bleven nooit laat op.

Jaan gaat even naar binnen kijken. Met de rug naar hem toe ziet hij Drieken staan, midden in huis en met de handen in de broekzakken, niets te doen zo maar. Hij hoort Mettewie, het moet bij de beddekoets zijn in de andere muur, iets roepen. Hij hoort Moem ook, eventjes maar. En daar schrikt hij van, want Moem klaagt, net zo of ze ergens pijn heeft. Moem klaagt anders nooit en Jaan heeft haar nooit ziek weten zijn.

Wat zegde Hein van de Zwarte ook weer van de moeders? Maar dat kan nooit waar zijn, zeker niet van Moem.

Plots ziet Jaan zijn vader in beweging komen en met een sprong is hij van het ventertje vandaan.

Drieken komt, zwaar kloefend, de voorstal op.

“Klaar, jong? ... Dan maken we ‘t vuur aan.”

Het stookkot is een afdakje maar, met een wankel deurtje. Een grote, zwartberookte ketel zit er half door de muur. Er liggen vier zware mutsaards gereed. Van een slaat Drieken met het kapmes de band over. Hij breekt het rijs met zijn handen, het dikke hout op zijn knie en bouwt een stapeltje onder de ketel.

Dan diept hij een lucifer op uit zijn broekzak, roets hem aan op zijn klomp en steekt de brand in het hout. Dadelijk knettert het vuur open, met helwitte vlammen, die likkend langs de ketel kronkelen naar het trekgat toe.

“Zal ‘t gaan, jong? ... Voort dan maar, en geen spelletjes maken. En opgepast met het kapmes.”

Dan is Jaan daar gans alleen. Hij trekt het deurtje van het stookkot toe en spoedig wordt het er deugdelijk warm. Heel even gaan zijn gedachten nog naar Moem. Maar dan is hij helemaal weg in zijn bezigheid. Wat hij nu doet is een gewichtig werk. Dat mogen nergens zulke kleine jongens als Jaan van Drieken doen. Hein en Lies zullen het morgen niet eens willen geloven. Het hout is droog en zó opgebrand. Jaan moet gedurig breken maar. Het berkenrijs sist af en toe en dan komen er witte brobbels op. Heksenspuw noemen ze dat. ‘t Zal wel van Mie van Klotter komen, want die wordt door iedereen voor een heks bekeken en ze woont daar vlakbij.

Bij Drieken hoeven ze echter niet bang te zijn voor Mie haar kuren, want Toke van Drieken heeft heiligdom gestoken onder al de drempels van het huis. Mie van Klotter schijnt daar ook van te weten zo hoog als zij steeds over die dorpels heen schrijdt. Daar zijn nu al twee mutsaards door het vuur gegaan en de slobber in de ketel begint te sudderen. Buiten is het intussen helledonker geworden. Af en toe drest er een regenbui op het afdakje en daarna is er het pletsen van de neuzedrup in de plasjes daaronder. Maar binnen in het stookkot knettert gezellig het houtvuur.

Tot er buiten plots een hels lawaai losbreekt, een janken en krijsen en blazen, heet en woest. Jaan schrikt er zich wit van. Maar dan weet hij: ‘t Is kattentijd. Maart in de staart zei Drieken gisteren nog.

Jaan stoot het deurken open en hij ziet ze daar zitten in de lichtbaan van het vuur, die rosse van Klotter en die grijze van Bunt, felle katers allebei en groot als jonge honden. Een sprong van elkaar zitten ze nu te grommen, met ogen als vuurballen. En tussen de twee rivalen ligt Miemolleken, de kat van Drieken, wellustig op haar rug te rollen. Jaan lokt haar binnen en werpt een stuk gloeiend hout naar de katers. Miemolleken draait rond Jaan zijn heen. Hij streelt haar en ronkend vlijt de kat zich neer dicht bij het vuur.

Tot een smachtend miauwen haar oren doet spitsen.

“Hier blijven, Miemolleken.”

Dat was de rosse. Daar zijn er die zeggen dat Mie van Klotter en haar kater samenspannen, dat de een de andere is. Daar roept hij weer en het lijkt haast of het van een mens komt. Mogelijk is het Mie van Klotter zelf en daarom wordt Jaan nu tocht een beetje bang.

“Voor maar, toe!”

Hij grijpt Miemolleken bij de pels en werpt haar buiten. En lang duurt het niet of ze vechten weer, verder op het geleg nu. In huis horen ze het ook want Drieken trekt de achterdeur open en stormt het erf op.

“Duvelse katers, de-djie!”

‘t Is zo gedaan en plots heel rustig weer.

Tot een hoge, scherpe kreet opnieuw de stilte scheurt. Die komt uit het huis. God, dat is Moem!

Moem... en Mettewie... en dat kind... Zou het dan toch waar zijn?

Jaan zit op de knieën bij het vuur, de ogen groot open en met nog een greep gebroken rijst in zijn handen. Die Moem... als het nu toch eens...

Maar Moem schreeuwt niet meer. En dan zijn het de katers

weer, verder weg nu, ze moeten ergens bij Klotter zijn.

De slobber kookt. Over het deksel van de ketel heen kan Jaan in de stal kijken. Daar ziet hij in de schemer van het vuur de kop van Bontelies, met de starende ogen, groot en dom. Waarom ligt ge niet lijk Wittekop, de Rooie en Bello?

Bontelien en Moem... zou dat misschien hetzelfde zijn?

Neen, dat kan nooit waar zijn... Met zulk een goede, beste Moem. Ware hij groot en sterker, hij zou er om vechten met Hein van de Zwarte, hem onder krijgen en hem de vuile mond dichtslaan. Met zijn klomp, de-djie! Hij weegt het kapmes in zijn hand. Als Hein van de Zwarte...

Het hout is op en de ketel stoomt. Dat heeft hij weer eens goed gedaan. Nu wordt het spoedig donker in het stookkot, maar de warmte blijft er hangen. Jaan hurkt neer in het hoekje bij de ketel, daar is de muur ook warm. Wanneer zal Drieken hem komen halen?

Hij kan nu even goed zijn ogen dicht doen, in het donker ziet hij toch niets. Maar zo zal hij in slaap vallen terwijl het misschien mis gaat met Moem. Want dat kan gebeuren, hij weet dat. Met Bottenhaaks Katrien is het gebeurd toen daar laatst een kindje kwam. Katrien was toen doodgegaan. Van het veel te hare lopen om dat kindje te hebben, had Moem gezegd. Katrien had het en het kruipt nu al over de vloer bij Bottenhaak. Maar nu hebben ze daar geen Moem meer.

Zouden de broers en zussen al slapen bij Kantetil? ... Gek was dat, die platte neuzen tegen de ruit... En morgen eten ze koek, met boter er op misschien... De koek van Tieleman... Tielemanpiep, met zijn spleetjes van ogen... hoeft ze niet eens dicht te doen om te slapen...

“Kom, jong, voort nu maar!”

Drieken staat daar met de stallantaarn. Nu heeft Jaan toch ge-

slapen, misschien een hele tijd wel. Want het is niet meer warm in het stookkot.

“Kom, jong... Moem heeft een meisje gevangen.”

Nu wordt het de jongen alles weer duidelijk: de stal, de ketel en Moem... Dat was het allemaal.

Ze komen in huis.

“Eens goed rondkijken maar, “ zegden Hein en Lien.

Nog brandt er de lamp en het is ongewoon licht in het huis. Alles staat er op de gewone plaats. Hij ziet Moem in de bedstee, bleek en moe, erg moe, maar toch lacht ze naar hem.

“Moem...”

Meer kan Jaan nu niet zeggen. Hij weet zelf niet waarom, maar hij heeft alle moeite om niet aan ‘t schreien te gaan. En dat mag hij nu niet doen. Hij deed de stal en hij stookte het vuur. Dat is werk voor grote mensen. En nu is er dat nieuwe meisje, dat maakt dat er voortaan zeven kinderen zijn bij Drieken. Van die zeven is hij de oudste, de grootste en de sterkste. Daarom mag hij niet schreien, nu niet en nooit meer.

“Moem, nu doe ik voort de stal... en de ketel stoken ook.”

Moem lacht weer.

“Hij kan ‘t wat goed, ja!”

Dat roept Drieken want hij wil dat Mettewie het hoort. Die lijkt ook al zo moe te zijn. Ze zit bij de tafel met een tas hete koffie en een schoteltje klotsuiker. Ze steekt de jongen een brok toe. Dat heeft hij er dan wel aan verdiend, zegt ze.

Daar wordt verder niets meer gezegd. Moem keert haar gezicht naar de muur en Drieken staat daar zo maar, met gespreide benen en de handen diep in zijn broekzakken. Dat doen ze allemaal zo, die van de Hoogt.

Mettewie wil nog een tas koffie, maar dan moet ze naar huis en dat is helemaal in het dorp ginder. Drieken moet met haar mee

met de lantaarn en hij zal haar dikwijls over de plassen moeten dragen.

Voor ze gaat, kijkt ze nog een in de bedstee. Moem slaapt.

“Dat zal haar goed doen,” zegt ze, stil voor haar zelf, maar luid genoeg om overal in huis gehoord te worden. “Zo twee binnen het jaar, Drieken, dat kruipt een vrouwmens niet in de kleren. En dat met zo’n huishouden en een stal beesten daarbij. Ge moogt nu wel eens wat gaan oppassen, vent!”

Drieken heeft de deur al open.

“Voort nu maar!”

Pas zijn ze weg, of de zoveelste regenbui klettert tegen de ruitjes. Nu is Jaan daar nog alleen met Moem. En het nieuwe meisje ook, bij zou het zo nog vergeten. Het ligt daar in dezelfde oude schommelwieg weer. Jaan wil het toch eens zien. Veel bijzonders is er niet aan: een lelijk, rood gezichtje vol rimpels en twee even rode knuistjes. En hetzelfde stompneuzeken dat ze bij Drieken allemaal hebben.

‘t Is nu ongewoon stil in huis en Jaan heeft er niets te doen. Hij zal maar bij de tafel gaan zitten, op de stoel van Drieken. Moem ligt ziek in de bedstee en vader is weg met Mettewie. Zo is hij nu de baas.

Het vuur in de haard is aangeveegd en met droge heiplaggen afgedekt, zoals dat elke avond wordt gedaan. Toch is het heerlijk warm in huis en de jongen voelt zich weer slaperig worden. Zo laat bleef hij nooit op. Om wakker te blijven laat hij zijn ogen van de een naar het ander dwalen. Tot ze plots naar iets bijven kijken en groot open gaan. Die klompen van Moem... Ze staan bij de haard aan de kant van de bedstee, schoon droog allebei. En dat terwijl het buiten al modder en water is. Hoe heeft Moem dat nieuwe meiske dan wel gevangen? Op haar kousen wellicht, dat loopt beter. Maar daar hangen er geen te drogen op de draad onder de schouw.

Och, het leven is nog zo’n groot raadsel voor die kleine Jaan van Drieken en hij is ook veel te moe om er nog langer over te piekeren.

Het huis lijkt zo groot nu hij daar gans alleen bij de tafel zit. Het regent weer, met harde druppels die scherp op de ruiten tikken. Schuw kijkt de jongen naar de zwarte vierkantjes van het raam. Hij neemt zijn stoel en gaat bij de bedstee zitten, dicht bij Moem.

Moem slaapt niet meer. Ze keert hem haar gezicht toe. Met een vermoeide glimlach kijkt ze hem aan. En traag komt haar hand van onder de dekens en gaat strelend over zijn arm.

“Grote jongen,” zegt Moem, heel stil, hij kan het maar net horen.

En dan kijkt ze weer naar de muur. Haar hand, klein en mager en bruin, blijft slap op de deken liggen.

Jaan bijt op zijn onderlip en perst zijn ogen toe. Toch rolt er een traan over zijn wang, één maar.

Veel later komt Drieken thuis, druipend van de regen en tot aan de knieën beslijkt. Hij vindt Jaan slapend bij de bedstee, zijn hand op die van Moem.

En daar staat die simpele Drieken een hele poos naar te kijken. Dan maakt hij de jongen wakker.

“Kom, jong, voort nu maar.”

Leo Op de Beeck

Solidair in gezondheid

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Christelijk ziekenfonds in het arrondissement Turnhout verscheen er een interessant naslagwerk "Solidair in gezondheid: 100 jaar Christelijk Mutualisme in de Kempen." Deze publicatie van de hand van Geert Souvereyns werd uitgegeven door CM Turnhout i.s.m. het KADOC in Leuven. Het boek beschrijft in ca. 250 blz. de geschiedenis van het mutualiteitsleven in het arrondissement Turnhout en bevat ca. 180 zwart-wit illustraties. Nog tot 30 juni loopt in het CM-hoofdkantoor te Turnhout eveneens een tentoonstelling naar aanleiding van hun honderdjarig bestaan.

In 1901, precies een eeuw geleden, werd het Verbond voor Pensioenkassen van het arrondissement Turnhout opgericht. Twee jaar later nam het Verbond ook ziekenkassen op, wat in 1905 leidde tot een nieuwe naam: Verbond der Voorzienigheidskassen, nu CM Turnhout. Het Verbond was een van de vele uitingen van het katholiek maatschappelijk project dat op het einde van de negentiende eeuw gestalte kreeg. Deze publicatie schetst de geschiedenis van het Verbond CM Turnhout, die teruggaat tot het midden van de negentiende eeuw. Het boek is opgebouwd rond en vanuit de verschillende spanningen en veranderingen die zich in het arrondissement en het Verbond voordeden. Op economisch vlak was er de tegenstelling tussen stad en platteland, die elk met een andere snelheid de moderne, industriële samenleving binnenstapten. De eerste mutualiteiten ontstonden in het arrondissement Turnhout op plaatsen waar enige industriële bedrijvigheid was. Tegenover de sociale spanningen kozen de Turnhoutse

katholieken voor het christelijke harmoniemodel.

In de maatschappijen van onderlinge bijstand of ziekenkassen werd dat ideaal van solidariteit bij uitstek verwezenlijkt, tot op vandaag. Die organisaties werden van in het begin gedragen door vrijwilligers. Hun belang is ook vandaag in Turnhout nog zeer groot, ook al vereiste de verregaande en noodzakelijke professionalisering een uitgebreide personeelsgroep.

Opvallend is ook de sterke gehechtheid aan autonomie, vroeger van de plaatselijke ziekenkassen tegenover het Verbond, later van het Verbond tegenover het nationaal niveau.

Indrukwekkend is ten slotte het groot aantal medisch-sociale diensten en instellingen weermee CM Turnhout vorm gaf aan het sociale en gezondheidsbeleid van de Antwerpse Kempen. Niet toevallig groepeerde het Verbond ruim 70% van de Kempische bevolking en staat solidariteit nog hoog in zijn vaandel.

Het boek kan besteld worden bij:

CM Turnhout, Dienst Pers en Public Relations

Korte Begijnenstraat 22

Tel.: (014) 40.34.26

Fax.: (014) 40.34.09

E-mail: Turnhout@cm.be

Door overschrijving van 500 BEF voor CM-bestuursleden, of 750 BEF voor CM-leden, of 1000 BEF voor niet-leden op rekeningnummer 777-5924442-49 met vermelding "Boek 100 jaar CM Turnhout". Al deze prijzen zijn exclusief verzendingskosten.

Bron: perstekst

Op de boekenplank

In dit nummer brengen we opnieuw een boeiende selectie uit de artikels verschenen in de heemkundige tijdschriften van onze bevriende heemkundekringen tijdens het eerste kwartaal van 2000.

In het winternummer 2000 van het Olense "**Lindeblad**" worden opnieuw de gouden jubilarissen van 40 jaar geleden met een kort heemkundig schetsje herdacht. Ook andere feestelijke gebeurtenissen, zoals de eerstesteenlegging van drie belangrijke fabrieken in Olen komen uitgebreid aan bod. Namelijk: Nukamel een bedrijf gespecialiseerd in kunstvoeders voor kalveren, Fuchs Rubber Products een bedrijf gespecialiseerd in het verwerken van rubber en tenslotte Plastireliëf gespecialiseerd in lichtreclame, neonverlichting en alle mogelijke vormen en voorwerpen uit plastische stoffen. In het artikel "**Olense nieuwsjes, honderd jaar oud**" wordt er aandacht besteed aan enkele krantenberichtjes uit de pers van 100 jaar geleden. Alweer het 3de deel uit deze artikelenreeks. In dit nummer wordt eveneens ruim aandacht besteed aan de viering 25 jaar Heemkring De Linde.

In het februarinummer van 2001 van het contactblad van heemkundige kring "**De Vlierbes**" uit Beerse-Vlimmeren werd ruim aandacht besteed aan het gerestaureerde grafmonument van de familie van Nyen op het kerkhof achter de Sint-Lambertuskerk te Beerse. Van de hand van Jan Oostvogels verscheen in dit nummer eveneens het 5de deel uit de reeks Vlimmeren in Grootmoeders tijd. Een artikel over het Sint-Quirinuskllokje, het Vlimmerse soldatenblad waarvan het eerste nummer in 1952 verscheen.

Tegenwoordig heeft iedereen de mond vol over het onveiligheidsgevoel en de toenemende criminaliteit. Maar uit het artikel Steekpartijen met dodelijke afloop in Ginneken van de hand van Christ Buiks blijkt dat dit waarschijnlijk een probleem van alle tijden is. In nummer 133 van "**Brieven van Paulus**" van heemkundekring Paulus van Daesdonck uit Ulvenhout lezen we hiervan het relaas. In deel 4 uit de artikelenreeks Beelden in de Buurt brengt Adriaan Van Beek nogmaals hulde aan de slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog. In Bevrijdingsmonument Ulvenhout verhaalt hij immers de bewogen geschiedenis van dit in 1952 opgericht monument. Ten zuiden van de Chaamsebeek en het dorp Ulvenhout ligt rond de huidige Strijbeekseweg het gebied dat meestal wordt aangeduid met de naam Notsel, een van de oudste bewoonde gebieden ten zuiden van Breda. Onder de titel Koekelberg en Notsel, een verkenning licht Ad Jansen de ontstaansgeschiedenis van dit gebied toe.

In het maartnummer van 2001 van heemkundige kring "**Zeven Neten**" uit Retie brengt Koen Mertens opnieuw het vervolg op een eerder verschenen artikel "**De Steenweg op Mol of de Molvebaan (Sint-Martinusstraat) omstreeks 1910 en later.**" In tijden van het zoveel mogelijk afschaffen van controles aan de grenzen van de landen die deel uitmaken van de Europese Unie worden we door het uitbreken van de mond- en klauwzeerepidemie opnieuw geconfronteerd met het sluiten ervan. In het artikel "**Grenswandeling Retie-Mol**" neemt Danny Van der Veken ons eveneens mee op een boeiende natuurwandeling langs de grens met buurgemeente Mol (Postel). Zowel bekeken vanuit historisch als ecologisch standpunt. Ook de ontstaansgeschiedenis van het kanaal Dessel-Schoten komt uitgebreid aan bod.

In het januarinumnummer van 2001 van het tijdschrift van de heemkundige kring van **Kasterlee-Lichtaart-Tielen** brengt Luc Swerts alweer het 2de deel in zijn nieuwe boeiende reeks Eetgewoonten in Kasterlee. In deze aflevering bespreekt hij de eetgewoonten van een boerengezin, zowel 's zondags als op een gewone werkdag werd er meestal hetzelfde gegeten. Echte feesten werden er bij de boerengezinnen eigenlijk zelden gegeven. Bij een feestmaal hoorde soep met 'frikadellen', met balletjes gehakt. 'Een sol geven' was een belangrijke gebeurtenis op de dag van de doop van een kind. Bij deze gelegenheid werden zelfs de broertjes en zusjes van de dopeling van school gehaald om de feestelijkheden bij te wonen. Eerst werd er door de feestvierders een aantal cafés bezocht. Een sol werd zowel door arm als rijk gegeven. Het bestond uit een koffietafel met boterkoeken (pistolets) met kaas en bruine suiker. Deze koffietafel werd betaald door peter en meter.

In het maartnummer van 2001 van "**De drie goddelijke deugden**", het tijdschrift van de heemkundekring Nicolaus Poppelius uit Ravels, Weelde en Poppel brengt Laurent Woostenburg in een geschiedkundige schets het tweede deel uit zijn artikelenreeks over jacht en stroperij. In tegenstelling tot vroeger toen men ging jagen om te overleven werd het jagen meer en meer een luxesport. Het werd een van de belangrijkste bezigheden van de hogere klasse. Karel de Grote legde hiervan reeds tijdens zijn bewind de basis. In het tweede deel van zijn artikel "**Begraven te Weelde**" brengt Louis Schats een overzicht van de mensen die zoal in de begraafboeken van Weelde vermeld staan. Vroeger lag de kindersterfte zeer hoog. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er veel schoolkinderen in vermeld staan. Opvallend is echter wel dat er veel niet-Weeldse

schoolkinderen bij zijn. Het waren veelal kinderen van goeode Hollandse burgers die omwille van de onenigheden tussen Protestant en Katholiek bij Weeldse gezinnen ondergebracht waren om zich voor te bereiden op communie en vormsel. Dit kan afgeleid worden uit het feit dat zij veelal in de kerk begraven werden. In de kerk werden immers alleen goeode burgers of mensen met bijzondere verdiensten begraven. Tijdens het lezen van het artikel "**Nachtelijk drama te Ravels-Eel**" wordt nogmaals duidelijk dat de beide wereldoorlogen veel menselijk leed te weeg gebracht hebben. Op 2 september 1944 werd immers Lucia Anna Dickens, moeder van acht kinderen, voor de ogen van haar geliefden door de Gestapo doodgeschoten.

Ook de genealogen onder onze leden worden in het maartnummer van 2001 van "**De Scheeper**" het tijdschrift van Heemkunde Werkgroep Reusel niet vergeten. In de rubriek "**Waar komen onze achternamen vandaan?**", schetst Wim van Gompel deze keer de herkomst van de naam Castelijns. In Reusel komt deze naam echter maar een enkele keer voor. We vinden hem vooral in Hoogeloon en in mindere mate in Eersel. Ook in België vinden we hierop een aantal varianten. In "**In gesprek met een echte Reuselse**" interviewt Thijs van der Zanden, de 72-jarige Anna van Herk-Lauwers. Zij is het middelste kind uit het landbouwersgezin van zeven van Prinsen Girt en Jana van Sieme Hoek. Zij hadden een boerderij aan de Kattenbos. Volgens haar vader heeft het niet veel gescheeld of Anna was niet oud geworden. Op 2-jarige leeftijd heeft zij namelijk de lachende stuipen gekregen. Uit haar schooltijd herinnert Anna zich vooral dat de nonnen erg streng waren. Misschien kwam dit wel door het feit dat zij niet zo van taal en

rekenen hield. Het liefst ging ze naar de handwerklessen bij juffrouw Coppens. Tijdens haar lagere schooltijd hielp ze haar moeder dikwijls met naai- en verstelwerk. Omdat ze zelf een boerderij hadden, en er altijd wel voldoende voedsel voorhanden was hebben zij tijdens de oorlogsjaren niets te kort gehad. Tijdens de laatste oorlogsdagen zijn ze echter wel bang geweest. Het hele gezin heeft toen onder gedoken gezeten in een zelfgemaakte schuilkelder. Hun boerderij werd toen bestookt met granaten. Het dak werd helemaal vernield. Op 16-jarige leeftijd is Anna bij sigarenfabrikant Aida gaan werken. Hier leerde ze ook haar man Piet van Herk kennen. Nadat Anna nog enkele jaren thuis in het huishouden had geholpen, zijn Anna en Piet in 1952 getrouwd. Na hun huwelijk is het jonge paar dan in de Lensheuvel gaan wonen. In 1955 is het jonge gezin dan ingetrokken in een huurwoning van de gemeente in de Zeegstraat. Tot voor enkele maanden leefde Anna alleen in haar huisje in de Zeegstraat. Haar man Piet overleed immers reeds in 1984 op 60-jarige leeftijd. Nu beleeft ze een aangename oude dag in een aanleunwoning aan de Korenbocht te midden van haar kinderen en kleinkinderen.

Rudy Cornelis

Inhoud

Voorwoord	Blz. 1
Mensen van bij ons Toontje van Schele Peer	Blz. 5
De gemeenteraad 100 jaar geleden	Blz. 12
Oud-Turnhout in de kijker Jan Van den Akkerveken	Blz. 13
De kinderkopjes van Gustaaf Aerts	Blz. 21,23,25
Moem heeft een meisje gevangen	Blz. 27
Solidair in gezondheid	Blz. 40
Op de boekenplank	Blz. 42

CORSENDONCA

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 100 fr.

Redactie en lay-out : Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Elk artikel of verhaal handelend over ons dorp, zowel van vroeger als nu en dat geschikt is voor ons tijdschrift, is steeds welkom op boven vernoemd redactie-adres.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 303 fr per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **646-6074380-60 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Contact adressen

Wim van Hout, Polderstraat. 30	tel: 014/41.65.72 e-mail: wim.van.hout@advalvas.be
Jan Sels, Draaiboom 98	tel: 014/45.18.12 e-mail: sels.jan@skynet.be
Hugo Miguet, Sprinkhaanweg 4	tel: 014/45.10.88 e-mail: miguet.hugo@pi.be
Rudy Cornelis, Polderstraat. 57	tel: 014/42.65.85 e-mail: RCornelis@advalvas.be
Leo van Hooghten, P. Dielsstraat 23	tel: 014/45.22.56 e-mail: leo.vanhooghten@ping.be
Roger Haeseldonckx, Werkendam 142	tel: 014/41.96.08
Roger van Mierlo, Draaiboom 4	tel: 014/72.06.24 e-mail: roger.van.mierlo@pandora.be

delta lloyd

BELEGGINGSADVIES

ONS DOEL, UW GLIMLACH

KANTOOR OOSTHOVEN
POLDERSTRAAT 29
TEL. 014/41 16 35

KANTOOR OUD-TURNHOUT
STWG. OP TURNHOUT 22
TEL. 014/45 37 73